

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ

Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Управління державними доходами і видатками»

на тему:

**ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ
УКРАЇНИ**

Студент групи ФУПОм-11

Полівчак О. П.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Машко А. І.

Тернопіль – 2017 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Теоретико-організаційні засади формування доходів Державного бюджету України.....	5
2. Практика формування дохідної частини державного бюджету в сучасних умовах.....	16
3. Стратегічні орієнтири формування дохідної частини Державного бюджету України	23
Висновки.....	31
Список використаних джерел.....	33

ВСТУП

В сучасних умовах бюджетного реформування актуальним постає проблема формування стабільної фінансової бази для реалізації усіх функцій та завдань, покладених на органи державної влади та місцевого самоврядування. При цьому повинен забезпечуватися безперервний процес бюджетних надходжень, пошуку альтернативних джерел формування доходів бюджетів, виявлення відповідних резервів їхнього зростання, а також їх оптимізації.

Державний бюджет є важливим інструментом ефективної реалізації фінансової політики, оскільки бюджетна система являється основною ланкою державних фінансів. Такий централізований фонд грошових коштів охоплює весь комплекс розподільчих і перерозподільчих відносин в суспільстві за рахунок участі як фізичних, так і юридичних осіб.

У зв'язку з цим дедалі більше привертається увага до питань, пов'язаних із формуванням і використанням коштів Державного бюджету України. Так як, через центральний бюджет великої кількості розвинутих держав перерозподіляється близько 30–50% валового внутрішнього продукту, що є основним джерелом акумуляції фінансових ресурсів країни.

Теоретичну основу дослідження проблем функціонування державних фінансів, а також формування дохідної бази державного бюджету становлять наукові праці вітчизняних науковців Андрущенко В. Л., Базилевича В. Д., Буковинського С. А., Василика О. Д., Геєця В. М., Дем'янишина В. Г., Кириленко О. П., Лободіної З. М., Лютого В. А., Луніної І. О., Огня Ц. Г., Павлюк К. В., Суторміної А. М., Тулай О. І., Юрія С. І. та ін.

Метою роботи є дослідження процесу формування доходів Державного бюджету України в контексті здійснення оцінки їх структури.

Досягнення мети курсової роботи реалізується через наступні **завдання**:

- дослідити теоретико-організаційні основи формування дохідної частини державного бюджету;
- проаналізувати практику формування доходів Державного бюджету

України;

– вивчити світовий досвід формування дохідної частини державного бюджету та можливості його застосування у вітчизняній практиці.

Об’єктом дослідження є доходи Державного бюджету України.

Предметом дослідження – економічні відносини, пов’язані з формуванням централізованого фонду грошових коштів держави.

У процесі дослідження використовуються такі наукові **методи**, як: спостереження, порівняння, вимірювання, сходження від абстрактного до конкретного, абстрагування, аналізу.

Теоретичну й методологічну основу дослідження складають наукові положення сучасної фінансової науки, теоретичні висновки та узагальнення вітчизняних економістів, що містяться в монографічній, спеціальній та періодичній літературі; нормативно-правові документи.

Інформаційною базою дослідження є аналітичні дані Міністерства фінансів України та Державної казначейської служби України.

Загальний обсяг курсової роботи – 35 сторінок.

1. Теоретико-організаційні засади формування доходів Державного бюджету України

На всіх етапах розвитку суспільних відносин невід'ємним і важливим атрибутом держави являється бюджет. Із появою та функціонуванням держави, як правило, здійснюється формування доходів державного бюджету для виконання нею відповідних функцій і завдань, а також забезпечення стабільного розвитку суспільства, що зумовлено фінансовою неспроможністю недержавних організацій та інститутів. Оскільки впродовж свого становлення держава, як історична форма організації людської діяльності, завжди виконує певні політичні, управлінські, економічні та соціальні функції, що мають бути спрямовані на задоволення суспільних потреб. Державний бюджет є вагомим інструментом макроекономічного регулювання, чого неможливо досягнути за допомогою інших засобів. Це обумовлено необхідністю здійснення розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту між регіонами країни, секторами економіки, верствами населення з метою підвищення ефективності реалізації фінансової політики держави, забезпечення фінансування об'єктів соціально-культурної сфери, державного управління та охорони навколишнього природного середовища та ін. [18, с. 9].

Так як, фінансовою базою діяльності держави є акумульовані до державного бюджету фінансові ресурси, то саме через нього відбувається централізація цих коштів для подальшого фінансування економічного і соціального розвитку країни. Відповідно, для одержання від держави необхідних суспільних благ та послуг підприємницькі структури та населення, враховуючи наявні економічні умови їхньої діяльності, повинні відраховувати частку своїх доходів на загальнодержавні потреби.

Доходи державного бюджету відображають суб'єктивні дії певних груп населення, є безпосереднім вираженням їхніх інтересів. Тому зміна стратегії та тактики фінансової політики держави здійснює багатосторонній вплив на формування доходів державного бюджету, що і є, в свою чергу, основою для

забезпечення добробуту як держави, так і населення.

Можна відмітити наступні чинники, що безпосередньо впливають на формування доходів державного бюджету. Це, зокрема: стан економічної кон'юнктури; недосконалість податкового законодавства; інституціоналізація тіньової економіки; низька фінансова дисципліна усіх суб'єктів господарювання; віртуальний перерозподіл власності; наявність значних пільг в оподаткуванні; криміналізація економічної діяльності; низька конкурентоспроможність продукції; нестабільність національної валюти; інфляційні процеси та інші [1, с. 47].

Узагальнюючим джерелом доходів державного бюджету є валовий внутрішній продукт. Зростання ВВП призводить до зміцнення та стабілізації економіки, розширення виробництва, збільшення зайнятості, підвищення життєвого рівня народу, заробітної плати працівників, прибутку підприємств та організацій, купівельної спроможності населення, а, отже, до збільшення податкових надходжень до державного бюджету та наповнення його дохідної частини. Разом з тим, зниження номінального обсягу ВВП та зростання інфляції призводить до номінального зменшення надходжень до бюджету [28, с.42].

Для забезпечення сталого розвитку держави вагома суспільно-економічна роль відводиться саме бюджету. Оскільки чітка врегульованість бюджетних відносин є однією з ознак демократичної держави з характерним для неї розподілом владних повноважень, необхідністю контролю за бюджетним процесом в контексті здійснення всіх його стадій як на державному, так і на місцевому рівнях. Бюджетні відносини є внутрішньодержавними, оскільки саме вони стосуються розподільчих і перерозподільчих процесів у державі, а також у них не приймають участі недержавні суб'єкти права. Бюджетно-правові норми регулюють відносини при функціонуванні бюджетної системи і бюджетного устрою України, розподілі доходів і видатків між окремими видами бюджетів, у процесі складання розгляду, затвердження, виконання бюджетів та звітності про їх виконання.

Різноманітність видів доходів державного бюджету дозволяє класифікувати їх за багатьма критеріями, зокрема, за суб'єктами і об'єктами відносин, які виникають, бюджетним значенням, формами, методами і умовами залучення, територією стягнення коштів [26, с. 356].

Згідно Бюджетного кодексу України доходи бюджету класифікуються наступним чином: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти (рис. 1.1).

Податкові надходження	<ul style="list-style-type: none"> • встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори
Неподаткові надходження	<ul style="list-style-type: none"> • доходи від власності та підприємницької діяльності; • адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; • інші неподаткові надходження;
Доходи від операцій з капіталом	<ul style="list-style-type: none"> • надходження від продажу основного капіталу; • надходження від реалізації державних запасів товарів; • кошти від продажу землі і нематеріальних активів;
Трансферти	<ul style="list-style-type: none"> • кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

Рис. 1.1. Класифікація доходів державного бюджету*

*Складено на основі [3].

Як відомо, доходи бюджету можуть формуватися на основі таких основних методів централізації грошових ресурсів, як:

- перерозподіл доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податків та обов'язкових зборів;
- пряме вилучення доходів із державного сектора;

- отримання доходів від державних угідь, майна і послуг;
- залучення позик.

Перерозподіл доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податкових надходжень характеризує податковий метод формування доходів бюджету. На відміну від прямого вилучення доходів у державному секторі, даний метод може застосовуватись лише керуючись чинним законодавством.

Позиковий метод передбачає формування доходів бюджету на поворотній основі. Окрім реальних доходів, що формуються на основі зазначених методів, держава може використовувати емісійний дохід. Якщо йдеться про поточний бюджетний період – то це дохід, що забезпечує фінансування поточних видатків. Доцільно зазначити, що під час емісії реальна вартість фінансових ресурсів не змінюється, а внаслідок інфляції збільшується тільки номінальна кількість грошей [4, с.136].

Процес формування дохідної частини Державного бюджету України, є невід’ємною складовою реалізації кожної із стадій бюджетного процесу.

Так, за складання проекту закону про Державний бюджет України відповідає Міністерство фінансів України, яке визначає основні організаційно-методичні засади планування бюджету, що використовуються при підготовці бюджетних запитів і розробленні проекту Державного бюджету України, проводить аналіз виконання бюджету у попередніх та поточному бюджетних періодах, визначає загальний рівень доходів та видатків і дає оцінку обсягу фінансування бюджету для складання проекту Державного бюджету України та індикативних показників на наступні за плановим два бюджетні періоди [3].

Проект закону про Державний бюджет України розробляє Кабінет Міністрів України. Основою для складання проекту закону про Державний бюджет є Основних напрямки бюджетної політики, що є важливим документом на стадії підготовки проекту бюджету. Кабінет Міністрів України не пізніше 1 квітня року, що передує плановому, розглядає та схвалює проект Основних напрямків бюджетної політики на наступний бюджетний період і у триденний

строк подає до Верховної Ради України, яка розглядає його за спеціальною процедурою.

Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період ґрунтується на прогностичних і програмних документах економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період із зазначенням основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України; основних завдань бюджетної політики, зокрема граничного обсягу дефіциту державного бюджету, частки прогностичного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничного обсягу державного боргу, встановлення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення; пріоритетних завдань податкової політики; реалізації пріоритетних державних цільових програм; взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами та інших питань.

Однією із частин цього документа є визначення пріоритетів у виконанні завдань податкової політики у плановому періоді, вирішення яких забезпечить ефективний механізм формування дохідної частини державного бюджету за рахунок податкових надходжень.

З доповіддю про Основні напрями бюджетної політики на наступний бюджетний період виступає Прем'єр-міністр України або за його дорученням міністр фінансів України на засіданні Верховної Ради. За результатами парламентських слухань Верховна Рада України приймає постанову про схвалення або взяття до відома Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період [3].

Для підготовки проекту Державного бюджету України Міністерство фінансів України розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів у терміни, що визначаються Міністерством фінансів України. Головні розпорядники бюджетних коштів забезпечують складання бюджетних запитів для подання Міністерству фінансів України відповідно до вимог інструкції з підготовки запитів, враховуючи звіти

про виконання паспортів бюджетних програм, висновків про результати контрольних заходів, що проводяться органами, уповноваженими на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства. На будь-якому етапі складання і розгляду проекту Державного бюджету України Міністерство фінансів України проводить аналіз бюджетного запиту щодо його відповідності меті, пріоритетності та ефективності використання бюджетних коштів. На основі цього Міністерство фінансів готує проект закону про Державний бюджет України [5, с. 169].

Міністерство фінансів України подає проект закону про Державний бюджет України Кабінету Міністрів України для розгляду, а також вносить пропозиції щодо термінів і порядку розгляду цього проекту в Кабінеті Міністрів України.

Кабінет Міністрів України приймає постанову щодо схвалення проекту закону про Державний бюджет України та подає його разом з відповідними матеріалами Верховній Раді України не пізніше 15 вересня року, що передує плановому.

Разом з проектом закону про Державний бюджет України, схваленим Кабінетом Міністрів України, подаються такі документи:

- 1) пояснювальна записка, яка повинна містити:
 - інформацію про економічну ситуацію в державі та основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період;
 - оцінку надходжень бюджету, що пропонуються для забезпечення фінансовими ресурсами витрат бюджету;
 - пояснення до основних положень проекту Державного бюджету України та проекту закону про Державний бюджет України;
 - інформацію щодо врахування Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період.
 - обґрунтування особливостей міжбюджетних взаємовідносин;

– інформацію щодо обсягів державного боргу, в тому числі за типом боргового зобов'язання, графіка його погашення, обсягів та умов запозичень;

– розрахунки обсягу компенсації за рахунок коштів державного бюджету втрат суб'єктів господарювання внаслідок прийняття Кабінетом Міністрів України, іншими центральними органами виконавчої влади рішень щодо регулювання цін і тарифів на окремі види продукції, товарів і послуг;

2) прогнози показники зведеного бюджету України (включаючи оцінку Державного бюджету України та місцевих бюджетів) відповідно до Бюджетної класифікації, а також зведений баланс фінансових ресурсів України;

3) перебік пільг із податків, зборів (інших обов'язкових платежів) з розрахунком втрат доходів бюджету від їх надання;

4) переліки та обсяги коштів за державними цільовими програмами, які включено головними розпорядниками коштів державного бюджету до бюджетних програм, передбачених у проекті закону про Державний бюджет України;

5) перелік державних інвестиційних проектів;

6) ведення та структура державних боргових і гарантійних зобов'язань на поточний і наступні бюджетні періоди до повного погашення таких зобов'язань

7) план державних запозичень на наступний бюджетний період, а також перелік інвестиційних проектів, під які можуть надаватися державні гарантії у наступному бюджетному періоді;

8) прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди;

9) доповідь про хід виконання Державного бюджету України в поточному бюджетному періоді;

10) інформація щодо залучення довгострокових (більше одного року) кредитів (позик), надання гарантій, набуття прав поручителя за такими зобов'язаннями державними підприємствами, у тому числі господарськими товариствами, у статутному капіталі яких державі належить більше 50% акцій (часток, паїв);

11) пояснення головних розпорядників бюджетних коштів до проекту Державного бюджету України (подаються до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету)

12) інформація про квазіфіскальні операції та оцінку можливого впливу таких операцій на показники бюджету в наступних бюджетних періодах та інші матеріали [3].

Разом з проектом закону про Державний бюджет України до Верховної Ради України подається прогноз Державного бюджету України, який уточнюється на основі прийнятого закону про Державний бюджет України та схвалюється Кабінетом Міністрів України у місячний термін з дня опублікування Закону. Прогноз Державного бюджету України складається на наступні за плановим два бюджетні періоди Міністерством фінансів України за участю Міністерства економіки України, Національного банку України та головних розпорядників коштів державного бюджету.

Розгляд та затвердження Державного бюджету України відбувається за спеціальною процедурою. Законом про Державний бюджет України на поточний рік має бути визначено:

- загальні суми доходів, видатків та кредитування державного бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) державного бюджету у відповідному бюджетному періоді, державного і гарантованого державою боргу на кінець відповідного бюджетного періоду, граничний обсяг і напрями надання державних гарантій, а також повноваження щодо цих гарантій;
- загальну суму доходів за бюджетною класифікацією;
- фінансування державного бюджету за бюджетною класифікацією;
- бюджетні призначення головним розпорядникам коштів державного бюджету за бюджетною класифікацією;
- бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів;
- розмір оборотного залишку коштів державного бюджету;

- розмір мінімальної заробітної плати на відповідний бюджетний період;
- розмір прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період;
- перелік кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів, із зазначенням кредиторів, загальних обсягів кредитів (позик) та обсягів їх залучення у відповідному бюджетному періоді в розрізі бюджетних програм [3].

В теоретичному аспекті формування державного бюджету передбачає реалізацію таких трьох стадій:

- аналіз показників виконання бюджету за попередній період;
- розрахунки показників відповідно до кожного виду доходів та видатків;
- збалансування дохідної та видаткової частини бюджету [6, с.65].

Такі стадії проходить процес складання кожного бюджету, що є обов'язковою умовою успішної організації процесу формування бюджету, в тому числі його дохідної частини.

Зокрема, на першій стадії фінансовими органами аналізуються звітні дані про виконання державного бюджету за попередній звітний період, виявляються тенденції у виконанні дохідної і видаткової частини бюджету, визначаються фактори, що вплинули на обсяги його показників, розраховуються очікувані обсяги. Крім того, аналізуються надходження кожного виду податків, неподаткових платежів, їхній вплив на виконання дохідної частини бюджетів, визначаються резерви збільшення доходів. Аналогічно прослідковується виконання видаткової частини бюджетів у розрізі підрозділів бюджетної класифікації, визначаються резерви скорочення витрат.

Друга стадія складання проекту бюджету пов'язана із розрахунками конкретних видів доходів та видатків. Ці розрахунки здійснюються в розрізі підрозділів бюджетної класифікації з вибором та використанням найбільш оптимальних способів і прийомів проведення розрахунків (програмно-цільового, аналітичного, нормативного, коефіцієнтів, економіко-математичних

тощо).

На третій – здійснюється збалансування дохідної і видаткової частини відповідно до результатів розрахунків на другій стадії. Суми перевищення дохідної частини бюджету над видатковою можна спрямувати на додаткове фінансування окремих видатків бюджету. При збалансуванні дохідної і видаткової частини ніяких додаткових розрахунків не проводиться і бюджет приймається у розрахованих обсягах. Як правило, найчастіше видаткова частина перевищує дохідну частину бюджету [6, с.69].

Виконання Державного бюджету забезпечує Кабінет Міністрів України. Міністерство Фінансів України здійснює загальну організацію та управління виконанням Державного бюджету України, координує діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету за доходами і видатками.

Органи, що контролюють справляння надходжень забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до державного бюджету податків, зборів (обв'язкових платежів) та інших доходів відповідно до законодавства. Податки, збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету вважаються зарахованими до державного бюджету з моменту зарахування на єдиний казначейський рахунок [3].

Державний бюджет України набуває свого правового статусу тільки після затвердження його Верховною Радою України в формі закону (п. 4 ст. 85 Конституції України). Правове призначення бюджету полягає в тому, що він надає органам державної влади, яка його затверджує, можливість управління фінансовими ресурсами держави [17].

Тому ефективне формування дохідної частини державного бюджету можливе лише за наявності належної законодавчої та нормативної бази. Саме реальна дохідна база державного бюджету залежить від урахування у чинному законодавстві об'єктивних економічних законів та закономірностей розвитку суспільства, особливостей функціонування держави на певному етапі розвитку.

Прогнозування, планування, виконання, звітування, контроль і моніторинг доходів бюджету й чинного законодавства мають відбуватися у

межах єдиного механізму формування та функціонування дохідної частини бюджету. За таких умов здійснення податкових зобов'язань, їх нарахування та акумуляція має стати основою ефективної мобілізації доходів бюджету як єдиного неподільного процесу формування доходів бюджету [23, с. 27].

З метою запобігання негативним наслідкам виконання дохідної частини бюджету, таких як: відсутність моніторингу на усіх стадіях мобілізації доходів бюджету відповідно до визначених планових призначень на бюджетний рік; негативні наслідки у виконанні доходів бюджету, встановлені у процесі моніторингу, потребують внесення необхідних змін до чинного законодавства з метою запобігання їх розвитку як на поточний рік, так і на середньо- та довгострокову перспективу. Для цього необхідним є своєчасне внесення змін до чинного законодавства із своєчасним реагуванням на стан виконання (невиконання) бюджету й здійснення правового регулювання і стимулювання мобілізації податкових, неподаткових та інших надходжень, що сприятиме забезпеченню балансу бюджету і недопущенню виникнення бюджетної заборгованості.

Своєчасне реагування на стан виконання доходів бюджету, їх формування у поточному році дасть можливість підготувати ефективну, ґрунтовну базу для планування податкових і неподаткових надходжень на наступний рік і не допустити проблем, що виникали у попередні роки, у наступних бюджетних періодах [24, с. 128].

Держава зобов'язана здійснювати таку бюджетну політику, яка б оптимально поєднувала інтереси суспільства, окремих територій, підприємств і населення. Збалансований розвиток приватних і державних інтересів має бути визначальним у бюджетній політиці й оцінений через критерії економічної ефективності й достатку усіх суб'єктів. Цього можна досягнути при умові реалізації принципу поєднання фіскальної достатності та соціально-економічної ефективності, реалізація якого є необхідною для досягнення узгодженості бюджетної й податкової політики у процесі формування, використання бюджетних коштів, а також розроблення бюджетної стратегії,

визначення ролі і завдань кожного із учасників бюджетного процесу при мобілізації доходів бюджету щодо забезпечення виконання їхніх конституційних зобов'язань на перспективу [23, с.27].

2. Практика формування дохідної частини державного бюджету в сучасних умовах

Доходи бюджету охоплюють частину фінансових відносин, які проявляються в умовах розширеного відтворення і функціонують у процесі мобілізації бюджетних ресурсів, їх розподілу і спрямування на здійснення відповідних видатків з метою виконання зобов'язань і функцій держави. З практичної точки зору, доходи бюджету визначаються також як сукупність платежів у бюджеті, що включають усі кошти, які надходять відповідно до законодавства, а також плату за послуги, що надаються бюджетним установам та інші доходи, відповідно до законодавства України. Згідно з Бюджетним кодексом України доходи бюджету – це всі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством (включаючи трансферти, гранти, дарунки).

Найважливішим методом акумуляції державою внутрішніх джерел формування доходів бюджету є податковий. За допомогою податків держава примусово акумулює частину новоствореної додаткової вартості, яка втілюється у процесі формування доходів різних соціальних груп.

Важливим при формуванні доходів державного бюджету залишається оцінка рівня перерозподілу ВВП через державний бюджет, оптимізація співвідношення між різними видами надходжень до бюджету, а також визначення пропорцій концентрації доходів державного бюджету за рахунок основних бюджетоутворюючих податків.

Загалом структура доходів державного бюджету характеризується переважанням питомої ваги податкових надходжень, відсоткове співвідношення яких змінюється щороку впродовж аналізованого періоду (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Склад та структура планових показників доходів до Державного бюджету
в 2011–2017 рр.**

Доходи Державного бюджету України	2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Податкові надходження	256967,0	84,57	311111,0	83,20	282461,9	80,40	299588,9	79,30	409970,9	79,30	502554,5	82,7	606017,3	82,9
Неподаткові надходження	42699,1	14,05	58708,3	15,69	64881,1	18,50	69373,3	18,36	95976,3	18,56	87646,8	14,4	107220,9	14,7
Доходи від операцій з капіталом	636,1	0,21	2064,0	0,55	1006,9	0,30	1456,3	0,39	753,0	0,15	1267,4	0,2	369,4	0,05
Офіційні трансферти	3405,4	1,12	1899,6	0,51	2636,8	0,75	7225,7	1,91	8614,2	1,67	8617,5	1,4	5700,4	0,78
Цільові фонди	167,8	0,05	177,3	0,05	177,9	0,05	177,4	0,04	1665,7	0,37	7880,2	1,39	11723,1	1,60
Всього доходів	303875,4	100	373960,1	100	351164,6	100	377821,6	100	516980,1	100	607966,4	100	731031,1	100

*Складено на основі Законів України “Про Державний бюджет України” на відповідний рік

Як видно з табл. 2.1 частка податкових надходжень за період 2011–2017 рр. коливалася в межах від 79,3% у 2014 р. до 84,57% у 2011 р., коли вона досягала найвищого значення. З 2011 р., незважаючи на поступове збільшення обсягів планових податкових надходжень до 2015 р. на 153003,9 млн. грн., їхня питома вага у загальних доходах державного бюджету зменшилась на 5,3%. Це обумовлено як зміною економічної ситуації в державі загалом, так і зміною бюджетно-податкової політики зокрема.

Проаналізуємо структуру запланованих податкових надходжень у 2011–2017 рр. у розрізі основних їхніх видів (рис. 2. 1). У податкових надходженнях домінуючу роль відіграють внутрішні податки на товари і послуги. Зазначимо їх основну фіскальну роль при формуванні дохідної частини державного бюджету впродовж 2011–2017 рр. Це створює всі необхідні умови для підвищення їхнього впливу і на бюджет, і загалом на процес створення і розподілу ВВП, що є надзвичайно важливим для забезпечення стабільного економічного зростання в державі. Так як, в сучасних умовах вирішення проблем наповнення державного бюджету в контексті функціонування ефективної системи оподаткування нерозривно пов’язано із результатами

діяльності суб'єктів господарювання, що визначають їх економічну активність. Питома вага внутрішніх податків на товари і послуги коливалася у межах від 58,5% у 2015 р. до 67,1% у 2016 р. Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості у загальній структурі податкових надходжень склали за аналізований період в середньому 21,5%. Значні коливання у податкових надходженнях спостерігалися відносно податків на міжнародну торгівлю і зовнішні операції. Найбільша їхня частка у 2015 р. становила 9,2%. Однак вже у наступних роках вона зменшилася майже у 2 рази. А також така тенденція прослідковувалася і щодо інших податків та зборів, частка яких різко зменшилася з 2,3% у 2014 р. до 0,4% у 2015 р. Зміни у 2015 р. відбулися і щодо рентної плати, коли до державного бюджету було заплановано надходження рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів замість зборів та плати за спеціальне використання природних ресурсів і рентної плати, зборів на паливно-енергетичні ресурси (рис.2.1).

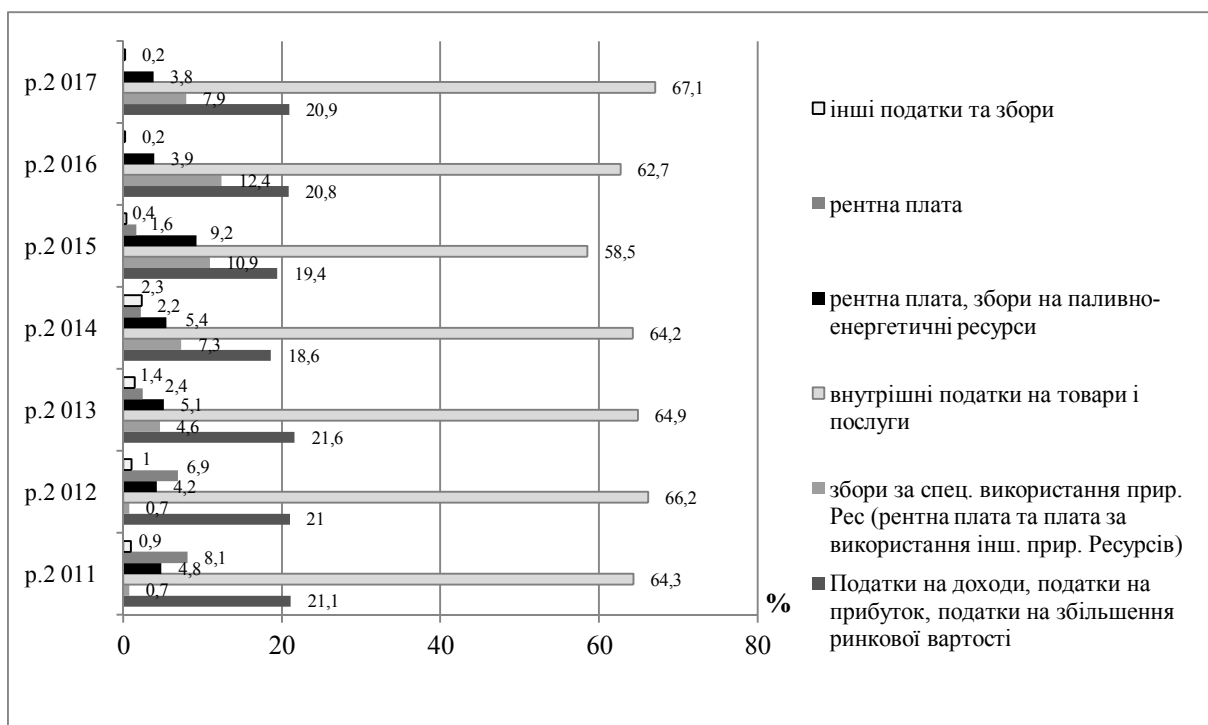

Рис. 2.1. Структура планових податкових надходжень Державного бюджету України у розрізі основних видів у 2011–2017 рр.*

*Складено на основі Законів України “Про Державний бюджет України” на відповідний рік.

Упродовж аналізованого періоду найбільше надходжень планувалося отримати за рахунок мобілізації ПДВ. Абсолютний приріст даного податку було заплановано у сумі 164645,2 млн. грн. Значне збільшення планувалося і щодо акцизного податку: з 30784,9 млн. грн. у 2011 р. до 113336,0 млн. грн. у 2017 р. Така тенденція була запланована і для інших видів податкових надходжень.

Динаміка структурних змін в частині основних груп доходів державного бюджету має чітко виражену тенденцію до зростання неподаткових надходжень упродовж 2011–2015 рр. (з 14,05% у 2011 р. до 18,56% у 2015 р.) (рис. 2.2).

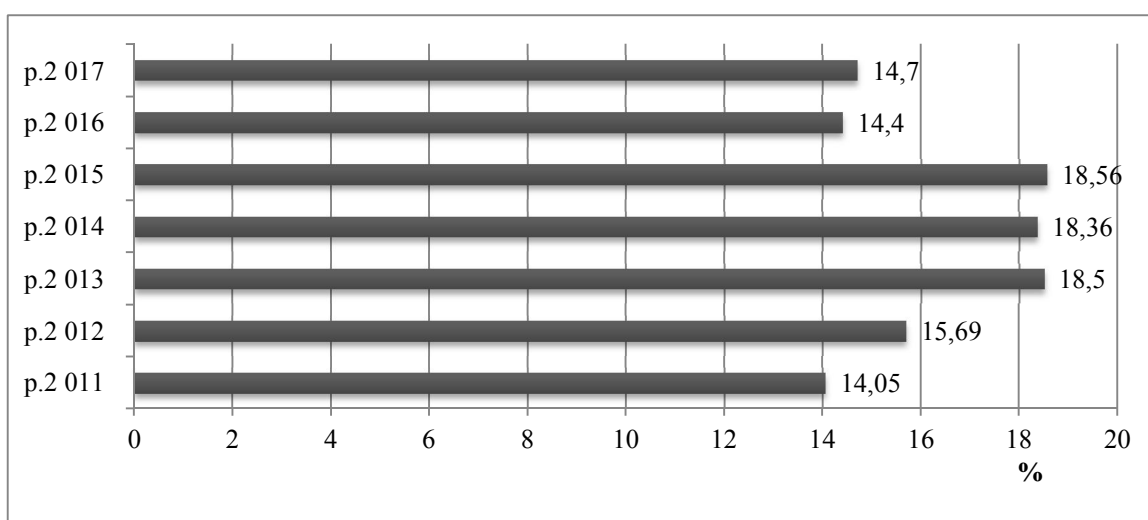

Рис. 2.2. Динаміка питомої ваги планових неподаткових надходжень Державного бюджету України у 2011 – 2017 рр.

*Складено на основі Законів України “Про Державний бюджет України ” на відповідний рік

Однак вже у 2016–2017 рр. було заплановано значно меншу їх частку на рівні 14,4% і 14,7% відповідно. Зважаючи на незначне зростання їх питомої ваги у 2017 р., можна сподіватися на поступове підвищення все ж фінансової ролі неподаткових надходжень.

У 2011–2017 рр. спостерігалась нестабільна тенденція щодо запланованих неподаткових доходів до Державного бюджету України. Збільшення обсягів планувалося у 2012 р. на 15567,2 млн. грн. у порівнянні з 2011 р., у 2014 р. та 2015 р. на 18018,9 млн. грн. і 34871,3 млн. грн. відповідно до попереднього року, у 2017 р. – на 19574,2 млн. грн. у порівнянні з 2016 р. Найменше за 2011–

2017 рр. повинно було надійти даних доходів у 2011 р. – 51880,0 млн. грн. У 2013 р. порівняно з попереднім роком заплановано зменшення неподаткових надходжень на 9830,8 млн. грн., а також у 2016 р. – на 22859,9 млн. грн. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

**Склад планових неподаткових надходжень Державного бюджету
України у 2011–2017 рр.***

(млн. грн.)

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Доходи від власності та підприємницької діяльності	16024,8	28541,3	24906,6	28210,9	67106,7	52490,0	66943,1
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	2220,1	6257,4	4600,6	4727,3	4928,8	5474,9	7016,7
Інші неподаткові надходження	7134,2	7209,0	7220,5	15324,1	6020,8	10638,6	10874,1
Власні надходження бюджетних установ	26500,9	25439,5	20888,7	27372,9	32450,3	19043,2	22387,0
Неподаткові надходження, всього	51880,0	67447,2	57616,4	75635,3	110506,6	87646,7	107220,9

*Складено на основі Законів України “Про Державний бюджет України” на відповідний рік

Це пояснюється політикою уряду, яка спрямована на послаблення регуляторного тиску на бізнес, що відповідно супроводжується зменшенням кількості дозвільних процедур, ліцензованих видів підприємницької діяльності, перевірок, а відповідно і штрафних санкцій та надходжень від них.

У структурі доходів Державного бюджету України у 2011–2017 рр. незначною характеризується частка доходів від операцій з капіталом. Найвищою вона планувалась у 2012 р. – 0,55%, саме у період загострення економічної ситуації в державі та гострої нестачі бюджетних коштів. Однак до 2017 р. відмітимо поступове її зниження (0,05%) (рис.2.3.).

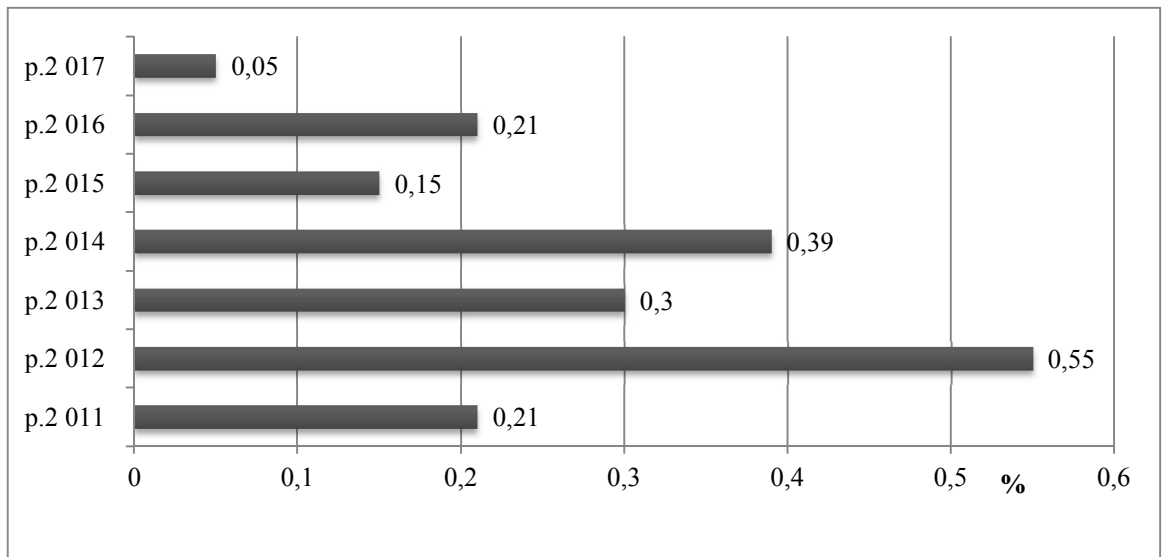

Рис. 2.3. Динаміка питомої ваги планових доходів від операцій з капіталом Державного бюджету України у 2011 – 2017 рр. *

* Складено на основі Законів України “Про Державний бюджет України ” на відповідний рік

Нестабільною спостерігалась тенденція і щодо планових обсягів поступлень до державного бюджету доходів від операцій з капіталом. Найбільшим було заплановано таких доходів на 2012 р. – 2064,0 млн. грн. , що на 1427,9 млн. грн. більше, ніж у попередньому періоді, та на 1057,1 млн. грн. більше у порівнянні з наступним 2013 р., а також близько у 5,6 рази більше, ніж у 2017 р. (табл. 2.3)

Таблиця 2.3.

Склад планових доходів від операцій з капіталом у Державному бюджеті України у 2011–2017 рр.*

(млн. грн.)

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Надходження від продажу основного капіталу	21,9	16,0	17,8	16,4	16,7	28,3	28,0
Надходження від реалізації державних запасів товарів	419,8	1800,2	752,8	1251,5	624,4	1120,3	205,3
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	194,4	247,8	236,3	547,0	111,9	118,8	136,1
Доходи від операцій з капіталом, всього	636,1	2064,0	1006,9	1815,0	753,0	1267,4	369,4

*Складено на основі Законів України “Про Державний бюджет України” на відповідний рік

Так, за 2012–2017 рр. відбулося зменшення передбачених Законом

України “Про Державний бюджет України” на відповідний рік зазначених доходів на 1694,6 млн. грн.

Таке зменшення було передбачено за рахунок зменшення надходжень від реалізації державних запасів товарів (на 1594,9 млн. грн. у порівнянні з 2012 р.) та коштів від продажу землі і нематеріальних активів (на 111,7 млн. грн.). Абсолютний приріст вказаних доходів у 2012 р. відповідно становив 1380,4 млн. грн. і 53,4 млн. грн. (табл. 2.3.).

Аналізуючи динаміку питомої ваги планових показників офіційних трансфертів на 2010–2017 рр., можна спостерігати нестабільну тенденцію у загальній структурі доходів Державного бюджету України (рис. 2. 4).

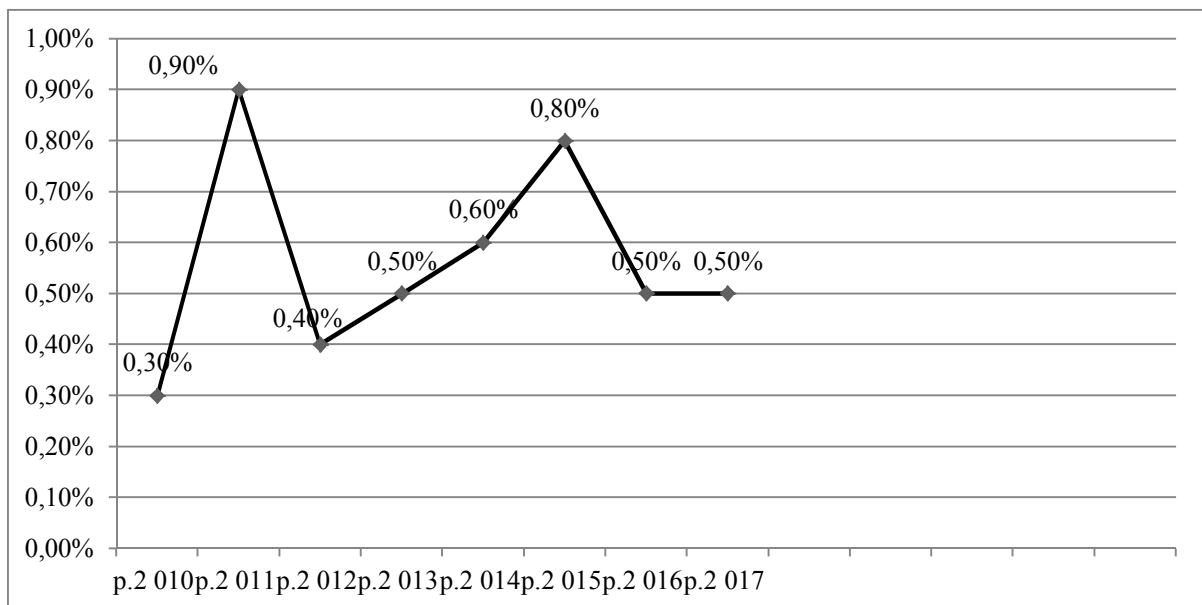

Рис. 2.4. Динаміка частки планових показників офіційних трансфертів у доходах Державного бюджету України у 2010 –2017 рр.*

* Складено автором на основі Законів України “Про Державний бюджет України” на відповідний рік

Незважаючи на позитивні тенденції, на 2016 р. планові суми офіційних трансфертів, в тому числі і реверсної дотації значно зменшились (на 1037,4 млн. грн. та 499,3 млн. грн. відповідно). Доходи у вигляді субвенцій на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів взагалі не заплановані на 2016–2017 рр.

Із впровадженням нової моделі організації міжбюджетних відносин

значно збільшилась кількість бюджетів, яким передбачена реверсна дотація, що свідчить про підвищення рівня фінансової самодостатності місцевих бюджетів. В умовах здійснення бюджетної децентралізації формування та вдосконалення організаційних засад функціонування нової моделі міжбюджетних відносин проходить не завжди послідовно та раціонально без урахування обраних пріоритетів розвитку українського суспільства. Значний вплив на даний процес та впорядкування взаємовідносин між видами бюджетів мають державотворчі процеси розподілу влади, реформування її законодавчих і виконавчих органів, становлення та зміцнення місцевого самоврядування.

3. Стратегічні орієнтири формування дохідної частини Державного бюджету України

В умовах бюджетної децентралізації важливим є розуміння того, що неможливе забезпечення сталого розвитку держави без кардинального реформування державних фінансів в цілому і бюджету як їх центральної ланки зокрема. Як уже зазначалося, бюджет розглядається як фінансовий план формування і перерозподілу державних ресурсів із застосуванням цілісної системи платежів, обліку та звітності, так і важливим інструментом макроекономічного регулювання й економічного зростання. Це дозволяє за допомогою державного бюджету забезпечувати функціонування країни, сприяти її соціально-культурному та економічному розвитку. Саме через бюджет державою здійснюється акумуляція коштів для подальшого перерозподілу і фінансування пріоритетних напрямків їх спрямування, активізуються заходи стосовно зростання обсягів надходжень до бюджетів усіх рівнів, а також ефективного і цільового використання бюджетних коштів. Саме це і обумовлює необхідність вироблення комплексу організаційних та методологічних заходів на державному та місцевому рівнях для забезпечення своєчасного і повного надходження всіх джерел доходів, належного здійснення видатків, постійного моніторингу виконання дохідної та видаткової частин державного бюджету, мінімізації ризиків впливу негативних чинників [16, с.

272].

Тому, виходячи із сучасних реалій розвитку демократичного суспільства, актуальним постає потреба у побудові досконалої системи формування доходів Державного бюджету України. Пошук найбільш прийнятних напрямків зростання їхніх надходжень, а також їх оптимізації та виявлення можливих резервів зростання потрібно здійснювати відповідно до особливостей реалізації політики держави у сфері доходів та поетапного впровадження економічних реформ у державі. Вирішення даної проблеми треба розглядати із врахуванням об'єктивних економічних законів розвитку суспільства і процесів суспільного відтворення. В першу чергу, це стосується поточних завдань і зобов'язань держави щодо виконання дохідної частини бюджету відповідно до затверджених бюджетних показників у відповідному бюджетному періоді. При цьому процес виконання запланованих показників бюджету відбувається шляхом мобілізації до бюджету відповідних надходжень. Крім того, реалізація довгострокової програми із дотриманням поставлених стратегічних цілей щодо формування доходів держави, забезпечення стабільного надходження їхніх джерел, визначення оптимальних шляхів зростання, тенденцій приросту дохідної бази з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів впливу [20, с. 246].

Виходячи з дослідження процесу формування доходів Державного бюджету України та бюджетів розвинутих країн, доцільно наголосити на тому, що вони формуються, в основному, за рахунок податкових надходжень. Так, частка податкових надходжень у загальному обсязі ВВП коливається в межах від 30% у США до 61% у Швеції, що засвідчує визначальну роль податків у перерозподільних процесах держави. Серед усієї сукупності податків значною мірою переважають прямі податки (близько 80–95% всіх податкових надходжень), серед яких: прибутковий податок з фізичних і юридичних осіб, податок на прибуток корпорацій, внески на соціальне страхування та ін. Невелику частку складають непрямі податки, зокрема ПДВ та акцизи. Окрім зазначених, у складі доходів зведених бюджетів мають місце й інші, незначні за питомою вагою) податки (наприклад, мито) державного, регіонального чи

місцевого значення. Що стосується України, то, в основному, при недостатній та нестабільній базі для прямого оподаткування (внаслідок низького рівня розвитку виробництва, невисоких доходів населення), переважають непрямі податки [25, с. 28].

Відмітимо, що чинна практика складання та затвердження Державного бюджету України та місцевих бюджетів засвідчує про відсутність єдиного методологічного підходу до формування дохідної частини бюджетів, недосконалість державної концепції щодо формування доходів бюджетів загалом, недотримання стратегічних цілей суспільного розвитку, недостатній рівень виконання окремих видів надходжень тощо.

Тому, вважаємо, що вирішення проблем стосовно формування дохідної державного бюджету має місце тільки за умови покращення макроекономічної ситуації в державі, так як короткострокові заходи носять лише тимчасовий характер. На даному етапі, як бачимо, незважаючи на прийняття низки законодавчих змін та впровадження економічних реформ у державі, все ж, якщо масштабно оцінювати реалії такої практики, доцільно зазначити, що поки що ні реформування системи оподаткування, ні отримання значних позикових коштів та інші заходи не сприяють скороченню бюджетного дефіциту, виведенню з “тіні” підприємницьких доходів, а також загалом не дають бажаного результату. А головне – не вирішують основної проблеми – зростання обсягів виробництва і надання якісних суспільних послуг.

Реальне збільшення дохідних джерел можливе лише в умовах успішного функціонування в державі виробничих потужностей, що забезпечуватиме стабільну фінансово-економічну основу для формування доходів державного бюджету. Для цього необхідним є чітке визначення стратегії розвитку реального сектору економіки, від чого і залежить в подальшому розв’язання і інших завдань відповідно до поставлених стратегічних цілей.

Актуальною залишається пропозиція науковців щодо запровадження у практичну діяльність стратегії конкурентоспроможності, що регулюватиме створення та функціонування конкурентного середовища за однакових умов

для всіх виробників з метою реального покращення фінансово-економічної ситуації в державі, що в результаті призведе до збільшення бази оподаткування. Тому всі практичні заходи повинні бути спрямовані на раціоналізацію товарів і послуг, об'єктивний ринковий розподіл коштів держави, відмову від прямої підтримки підприємств та надання субсидій збитковим підприємствам, що загалом сприятиме нарощенню дохідної бази бюджету та скороченню бюджетних видатків. Окрім того, велику увагу необхідно приділяти підвищенню якості управління державною власністю, потенційно забезпечить значні надходження до казни держави.

Відмітимо, ефективна економічна політика держави, зокрема стосовно створення нових робочих місць, забезпечить істотне скорочення обсягів соціальних виплат. Відповідно внаслідок здійснення результативної податкової політики заощаджуючи кошти за рахунок скорочення субсидій, податкових пільг й інших резервів економії бюджетних коштів, держава зможе надати допомогу, тим, хто втратив роботу.

Як свідчить практика планування та забезпечення виконання усіх видів доходів державного бюджету, у бюджетному процесі має місце значна кількість проблем в контексті здійснення податкової політики, зокрема це стосується як функціонування системи оподаткування загалом, так і адміністрування окремих податків і зборів фізичних та юридичних осіб. Це безпосередньо впливає на обсяг їх надходжень до бюджету та обумовлює необхідність посилення їх ролі у формуванні дохідної частини та збільшенні питомої ваги у загальному обсязі доходів.

Виникнення суттєвих коливань та відхилень у структурі дохідної частини державного бюджету в контексті реалізації бюджетної політики держави в сучасних умовах обумовлено низькою якістю планування, що спостерігалось останніми роками при організації державних фінансів. Тому в умовах бюджетної децентралізації актуалізується питання щодо посилення ролі планування у формуванні бюджету, необхідності здійснення стратегічного планування. При проведенні оцінки відповідності показникам соціально-

економічного розвитку, постійного моніторингу визначення планових показників бюджетних доходів повинно розглядатися як самостійний цілісний процес для належного їх виконання у плановому періоді [2].

Тому вагомим чинником формування реальних показників доходів у процесі планування та відповідно забезпечення виконання державного бюджету загалом виступає відповідність і узгодження прогнозних надходжень показникам соціально-економічного розвитку держави. Оскільки часто розраховані показники доходів у процесі планування та затвердження не відповідають макроекономічним тенденціям.

Нереалістичність прогнозних макроекономічних показників, їх нестабільність та неодноразова зміна при складанні та затвердженні державного бюджету не забезпечує розрахунок конкретних обсягів дохідних джерел, що не сприяє їх ефективному виконанню [16]. Адже саме рівень виконання планових показників доходів бюджету і ступінь легалізації “тіньових” доходів вказує на дієвість чинної системи оподаткування, оскільки податкові надходження є основним джерелом доходів бюджету, на скільки врегульованими є економічні інтереси платників відносно рівня податкового навантаження, а також на ефективність здійснення фінансової політики держави загалом.

Тому в умовах сталого розвитку держави та впровадження процесів бюджетної децентралізації саме ефективна податкова система повинна забезпечувати стабільну мобілізацію та поступальне зростання доходів бюджету. Так як, зазвичай, функціонування вітчизняної податкової системи спрямовано на адміністративно-наглядове стягнення податкових платежів.

Вирішення проблем збільшення дохідної частини бюджету, оптимізації її структури, зокрема стосовно податкових надходжень пов'язано із специфікою здійснення державної політики регулювання податкового навантаження, оптимального рівня розподілу і перерозподілу новоствореної вартості між усіма суб'єктами суспільних відносин. Політика держави стосовно регулювання податкового навантаження повинна бути гнучкою та поміркованою, особливо в

період бюджетного реформування і становлення демократичних засад розвитку суспільства, що сприятиме поступовому зростанню доходів державного бюджету, оптимізації їх структури в результаті попередження розширення “тіньового” сектору економіки [20].

Для забезпечення постійної потреби у бюджетних коштах альтернативним шляхом їх збільшення стало розширення переліку податкових, неподаткових та інших надходжень із застосуванням високих податкових ставок при відсутності єдиного підходу щодо їхнього справляння та ведення пільгового оподаткування.

З метою окреслення стратегічних орієнтирів формування доходів державного бюджету, забезпечення їх реальності і передбачуваності доцільним є вироблення концепції управління державними доходами в контексті реалізації економічних реформ. Відсутність єдиного системного комплексного підходу у підготовці й реалізації основних завдань політики держави у сфері бюджету є основною причиною наявності нереалістичних планових показників дохідних джерел і неефективного податкового законодавства.

Реформування державних фінансів повинно бути спрямовано на забезпечення сталих тенденцій зростання доходів державного бюджету за рахунок:

- прийняття ефективного і дієвого чинного бюджетно-податкового законодавства, забезпечення його стабільності і однозначності трактування;
- здійснення інвентаризації діючих пільг та пільгових режимів відповідно до сучасних реалій розвитку держави;
- розширення податкової бази за рахунок регулювання доходів фізичних та юридичних осіб, їх легалізації [20].

Таким чином, усі чинники, що впливають на формування доходів державного бюджету можна систематизувати у дві основні групи: економічні і організаційні. Економічні чинники впливу охоплюють склад та структуру доходів бюджету, зміну ставок податків, зміну об’єктів оподаткування. Організаційні чинники включають стабільність податкової системи, податкову

культуру, організацію взаєморозрахунків в економіці, платіжну дисципліну, відповідальність за несвоєчасність сплати податкових, неподаткових та інших платежів.

Стійкість і стабільність дохідної бази визначає виважена та стабільна структура і склад доходів, тобто науково обґрунтований перелік податкових, неподаткових та інших платежів до бюджету. Важливим є саме формування оптимальної системи податків як основного джерела, яка б включала таку кількість об'єктів оподаткування, що здійснювала б рівномірний розподіл податкового навантаження між фізичними і юридичними особами [21, с.92].

Для належного виконання дохідної частини державного бюджету найбільш прийнятним було б використання непрямих методів зовнішнього і внутрішнього фінансового контролю, що сприятиме більш ефективній боротьбі контролюючих органів з тінізацією доходів. Застосування такого підходу сприятиме захисту інтересів тих суб'єктів, які працюють легально, не ухиляючись від оподаткування, а також уникненню недобросовісної конкуренції зі сторони тіньових структур.

Таким чином, поетапне прийняття законодавчих змін, починаючи від прийняття бюджетного та податкового кодексів, хоча і внесло свої позитиви у розвиток державних фінансів, однак не розв'язало всіх проблем, що стосуються першочергово формування бюджету. Основним на даному етапі впровадження бюджетної децентралізації є реальне втілення поставлених стратегічних цілей і завдань стосовно формування дохідної бази бюджетів різних рівнів бюджетної системи, що є запорукою побудови демократичного суспільства і забезпечення фінансової самодостатності держави та регіонів для досягнення необхідного рівня добробуту населення. Лише тоді бюджет стане повноцінною фінансовою конституцією держави, а бюджетний процес буде ефективним і прозорим.

Виходячи із вищезазначеного, для забезпечення зростання доходів державного бюджету необхідно:

- усі зусилля спрямовувати на зростання обсягів ВВП, збільшення

дохідності фізичних та юридичних осіб, забезпечення зайнятості населення;

- протидіяти розвитку тіньової економіки;

- створення однакових правових вимог в оподаткуванні вітчизняних й іноземних підприємців, що є платниками податків⁴

- зменшення податкового тиску на фізичні та юридичні особи за рахунок зменшення окремих видів платежів, що не відіграють значної фіскальної ролі у формуванні доходів бюджету, а також зменшення об'єктів оподаткування та розміру податкових та інших платежів;

- забезпечувати єдині підходи до встановлення нормативів податкових пільг для окремих громадян, відмова від вибіркового надання податкових пільг окремим платникам;

- створення в державі належних економічних і правових умов функціонування усіх суб'єктів господарювання, щоб стимулювало їх до сплати відповідних платежів до бюджету;

- впроваджувати дієві методи державного фінансового контролю за правильністю та своєчасністю сплати податків фізичними та юридичними особами, вжиття заходів по недопущенню порушення чинного законодавства;

- пошук альтернативних джерел надходжень до державного бюджету;

- посилення інвестиційної складової бюджетів.

Обов'язковим повинно стати подальше застосування планування і прогнозування бюджетних показників на середньо- та довгострокову перспективу як важливих складових системи регулювання соціально-економічного розвитку держави [20].

Таким чином, визначальний вплив на формування дохідної частини державного бюджету насамперед здійснює рівень економічного розвитку країни, для підвищення якого необхідним є постійне проведення реформаційних заходів, які б відповідали вимогам сучасності.

ВИСНОВКИ

В умовах реалізації бюджетної реформи особливої актуальності набуває вдосконалення функціонування державних фінансів, модернізація підходів до формування державного бюджету як невід'ємного атрибуту економічного суверенітету держави. За допомогою державного бюджету перерозподіляється не тільки значна частка ВВП і забезпечується акумулювання фінансових ресурсів, необхідних для фінансування усіх напрямків функціонування держави, але й здійснюється активний регулюючий вплив національні, регіональні, економічні, соціальні та інші процеси в суспільстві з метою підтримання сприятливого соціально-економічного клімату в державі в контексті реалізації відповідної національної стратегії розвитку.

Здійснення аналізу та постійний моніторинг виконання бюджету свідчить про наявність трьох важливих чинників впливу, дієвість і реальність яких безпосередньо впливає на наповнення дохідної бази державного бюджету та, зокрема, на мобілізацію податкових, неподаткових та інших надходжень. В першу чергу, йдеться про наявність ефективного, прогресивного та однозначного для розуміння чинного законодавства для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави. Так, відповідність сучасним реаліям чинних методів стягнення податкових, неподаткових та інших надходжень та системи адміністрування з метою задоволення суспільних інтересів. А також забезпечення відповідальності усіх суб'єктів бюджетного процесу за належне формування і виконання дохідної частини державного бюджету з метою збалансованого розвитку загальнодержавних і приватних інтересів.

Вагомим чинником впливу на формування і приріст доходів бюджету є використання діючих важелів щодо державного впливу і регулювання на етапі створення ВВП, його розподілу і перерозподілу, оптимізації частки доданої вартості, що буде акумульована у централізованих фондах держави. В умовах бюджетної децентралізації це є основним зобов'язанням держави для забезпечення стабільності у формуванні дохідної частини бюджету. Функціонування оптимальної системи розподілу доданої вартості та

дотримання принципу збалансованості суспільних та індивідуальних інтересів при справлянні податкових та інших надходжень повинно гарантувати стабільність мобілізації дохідних джерел держави.

Для забезпечення сталого економічного розвитку держави необхідним постає мобілізація стабільних джерел надходжень до державного бюджету та покращення на цій основі усіх макроекономічних показників, що обумовлює необхідність активізації ролі державного бюджету у досягненні економічної і соціальної стабільності суспільства. Складання державного бюджету на основі макроекономічного прогнозування, забезпечення безпосереднього зв'язку між бюджетними показниками і економічним потенціалом країни є базовим підґрунтям для реального визначення надходжень до бюджету та результатів, яких можна досягнути за рахунок них. Тому для досягнення належної якості стосовно проведення оцінки складу та структури джерел формування доходів бюджету та максимальної їх ефективності основною вимогою вважається здійснення безперервного прогнозування очікуваних результатів. Крім цього, із удосконаленням бюджетного процесу, в тому числі планування бюджетів додаткової організаційної перебудови та оптимізації потребує діяльність усіх суб'єктів бюджетного планування. Так як, при реалізації функцій поточного бюджетного планування, вони повинні забезпечувати належне виконання державного бюджету і відповідності до Стратегії розвитку системи управління державними фінансами.

Основою стабільності бюджетних передбачень повинно стати переосмислення сутності та ролі державного бюджету, трансформація підходів до формування бюджетних показників, оптимізація дохідних джерел бюджету як пріоритетних напрямків бюджетної політики. Адже саме за рахунок мобілізованих у державному бюджеті податкових, неподаткових та інших надходжень органи державної влади здійснюють реалізацію державної внутрішньої і зовнішньої політики, державне регулювання усіх суспільних процесів, стимулювання економічної та іншої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси : навч. посіб. / [В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик] ; за ред. В. Д. Базилевича. – К.: Атіка. – 2002. – 368 с.

2. Буряк П. Ю. Актуальні проблеми формування загального фонду Державного бюджету України / П. Ю. Буряк // Вісник Львівської державної фінансової академії «Екон. науки». – Серія «Облік і фінанси». – 2010. – Вип. 7(25).

3. . Бюджетний кодекс України. від 08.07.2010 № 2456-VI (із змінами та доповненнями від 05.01.2017). [Електронний ресурс]. – режим доступу до докум. :

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

4. Бюджетний менеджмент : підруч. / [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.] ; за заг. ред. В.Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.

5. Геєць В. М. Формування дохідної частини бюджету: підсумки, проблеми перспективи / В. М. Геєць // Економіка і прогнозування. – 2004. – №2.– С. 9-31.

6. Дем'янишин В. Г. Бюджетне планування та його особливості в умовах демократичних перетворень / В. Г. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2004.– Випуск 1. – С. 62 – 71.

7. Дорошенко О.О. Особливості формування дохідної частини бюджету України / О.О. Дорошенко // Ефективна економіка. –2015. – №10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті:

www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/66.pdf

8. Дулік Т. О. Вектори розвитку сучасної фіскальної політики України / Т. О. Дулік, Т. Ю. Александрюк // Мфжнародний науковий журнал. – 2016. – №2. – С. 117 –115.

9. Закон України „Про Державний бюджет України на 2011 рік” від 23.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. :

[http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2857-17.](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2857-17)

10. Закон України „Про Державний бюджет України на 2012 рік” від 23.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>

11. Закон України „Про Державний бюджет України на 2013 рік” від 23.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. :

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

12. Закон України „Про Державний бюджет України на 2014 рік” від 16.01.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. :

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/719-18>

13. Закон України „Про Державний бюджет України на 2015 рік” від 28.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. :

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/80-19>

14. Закон України „Про Державний бюджет України на 2016 рік” від 25.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. :

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19>

15. Закон України „Про Державний бюджет України на 2017 рік” від 21.12.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. :

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>

16. Кислиця О. Я. Проблеми планування бюджетних доходів / О. Я. Кислиця // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №8. – С. 270 – 275.

17. Конституція України : прийн. на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254/96 ВР (із змінами та доповненнями). – К. : Право, 1996. – 38 с.

18. Крисоватий А. І. Податкова система : навч. посіб. / А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – Тернопіль : Карт-бланш. – 2004. – 331 с.

19. Лободіна З. М. Міжбюджетні трансферти: реалії надання та шляхи удосконалення в контексті зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування / Економіка, фінанси, право. – 2016. – №7. – С. 23–25.

20. Молдаван Олексій Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монограф. / Олексій Молдаван. – Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2011. – 377 с.

21. Моряк П.В. Тенденції формування доходів державного бюджету і монетарна політика П. В. Моряк // Фінанси. – 2001. – №6. – С.24 – 30.

22. Нікітішин А. О. Основні напрями вдосконалення механізму податкового регулювання / А. О. Нікітішин // Ефективна економіка. – 2016. – №2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4789>

23. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету як домінанта фінансової стабільності держави / Ц. Г. Огонь // Фінанси України. – 2005. – №6. – С. 19 – 28.

24. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету: теорія та практика : монограф. / Ц. Г. Огонь. – К.: Київ. нац. торг. ун-т , 2003. – 580 с.

25. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : навч. посіб. / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.

26. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – Київ: Знання-Прес, 2002 – 495 с.

27. Тулай О. І. Державні фінанси і сталий людський розвиток: концептуальні домінанти та діалектична єдність : монограф. / О. І. Тулай. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 416 с.

28. Юрій С. І. Антологія бюджетного механізму : Монографія / С. І. Юрій, В. Г. Дем'янишин, Я. М. Буздуган. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 250 с.

29. Швецов Ю. Г. Бюджет как общественное достояние: теория и методология вопроса / Ю. Г. Швецов // Финансовый бизнес. – 2011. – №5. – С. 37 – 43.